Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANICA
MANUELA CAMPOSA SÁNCHEZ-BORDONE,
predstavljeni 30. aprila 2019[1]

Zadeva C-128/18

Dumitru-Tudor Dorobantu,
ob udeležbi
Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (državno tožilstvo v Hamburgu, Nemčija)

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (višje deželno hanzeatsko sodišče v Hamburgu, Nemčija))

„Predhodno odločanje – Območje svobode, varnosti in pravice – Policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah – Evropski nalog za prijetje – Okvirni sklep 2002/584/PNZ – Člen 1(3) – Listina Evropske unije o temeljnih pravicah – Člen 4 – Prepoved nečloveškega ali ponižujočega ravnanja – Obveznost izvršitvenih pravosodnih organov, da preverijo razmere v zaporu v odreditveni državi članici – Obseg preverjanja – Merila“

I. Uvod

1. Ta predlog za sprejetje predhodne odločbe je bil vložen v okviru preverjanja nemškega pravosodnega organa glede zakonitosti predaje Dumitru-Tudorja Dorobantuja romunskemu pravosodnemu organu, ki je na podlagi Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ[2] izdal evropski nalog za prijetje. Najprej je bil ta evropski nalog za prijetje izdan zaradi uvedbe kazenskega postopka, nato pa zaradi izvršitve zaporne kazni.

2. V skladu s sodbama z dne 5. aprila 2016, Aranyosi in Căldăraru,[3] in z dne 25. julija 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Razmere v zaporu na Madžarskem),[4] je namen tega predloga sodelovati pri opredelitvi jamstev, ki jih je treba uvesti za zagotavljanje spoštovanja temeljnih pravic osebe, predane v okviru evropskega naloga za prijetje, v primeru, v katerem ima zaporniški sistem odreditvene države članice sistemske ali splošne pomanjkljivosti.

3. Zlasti je s tem predlogom Sodišče pozvano, naj pojasni intenzivnost nadzora, ki ga mora izvajati izvršitveni pravosodni organ, da oceni dejansko nevarnost nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, ki bi ji bila zadevna oseba izpostavljena zaradi razmer v zaporu v odreditveni državi članici, pa tudi različne dejavnike in merila, ki bi jih moral upoštevati za to presojo.

1 Jezik izvirnika: francoščina.

2 Okvirni sklep Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 34), kakor je bil spremenjen z Okvirnim sklepom Sveta 2009/299/PNZ z dne 26. februarja 2009 (UL 2009, L 81, str. 24) (v nadaljevanju: Okvirni sklep 2002/584).

3 C-404/15 in C-659/15 PPU, EU:C:2016:198; v nadaljevanju: sodba Aranyosi in Căldăraru.

4 C-220/18 PPU, EU:C:2018:589; v nadaljevanju: sodba Generalstaatsanwaltschaft.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Listina Evropske unije o temeljnih pravicah

4. Člen 4 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah,[5] naslovljen „Prepoved mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja“, določa:

„Nihče ne sme biti podvržen mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju.“

5. V Pojasnilih k Listini o temeljnih pravicah[6] je navedeno, da je „[p]ravica v členu 4 [Listine] pravica, zagotovljena s členom 3 [Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin[7]], ki ima enako besedilo […]. Zato ima na podlagi člena 52(3) Listine člen 4 enak pomen in področje uporabe kot ta člen“.[8]

2. Okvirni sklep 2002/584

6. Evropski nalog za prijetje, uveden z Okvirnim sklepom 2002/584, je bil zasnovan z namenom, da klasični mehanizem izročitve, ki vključuje odločbo izvršilnega organa, nadomesti z instrumentom sodelovanja med nacionalnimi pravosodnimi organi, ki temelji na načelu vzajemnega priznavanja sodb in sodnih odločb ter načelu vzajemnega zaupanja med državami članicami.[9]

7. Ta okvirni sklep uvaja nov, poenostavljen in učinkovitejši sistem predaje oseb, ki so osumljene ali obsojene storitve kaznivega dejanja,[10] in zelo strogo omejuje razloge za neizvršitev ter določa roke za sprejetje odločb v zvezi z evropskim nalogom za prijetje.[11]

8. V uvodnih izjavah 12 in 13 Okvirnega sklepa 2002/584 je navedeno:

„(12) Ta okvirni sklep spoštuje temeljne pravice in upošteva načela, ki jih priznava člen 6 [PEU] in jih izraža Listina […], zlasti Poglavje VI Listine […].

(13) Osebe se ne sme odstraniti, izgnati ali izročiti, kadar obstaja resna nevarnost, da bi v tisti državi osebo obsodili na smrt, jo mučili ali z njo kako drugače nečloveško in poniževalno ravnali ali kaznovali.“

9. Člen 1 tega okvirnega sklepa, naslovljen „Opredelitev evropskega naloga za prijetje in obveznost njegove izvršitve“, določa:

„1. Evropski nalog za prijetje je sodna odločba, ki jo izda država članica z namenom prijetja in predaje zahtevane osebe s strani druge države članice z namenom uvesti kazenski postopek ali izvršiti kazen zapora ali ukrep, vezan na odvzem prostosti.

5 V nadaljevanju: Listina.

6 UL 2007, C 303, str. 17.

7 Podpisane 4. novembra 1950 v Rimu, v nadaljevanju: EKČP.

8 Glej pojasnilo k členu 4.

9 Člen 82(1), prvi pododstavek, PDEU ter uvodne izjave 5, 6, 10 in 11 Okvirnega sklepa 2002/584.

10 Glej sodbi z dne 29. januarja 2013, Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, točka 34), in z dne 26. februarja 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, točka 37).

11 Glej sodbo z dne 30. maja 2013, F (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, točki 57 in 58).

2. Države članice izvršijo vsak evropski nalog za prijetje na osnovi načela medsebojnega priznavanja in v skladu z določbami tega okvirnega sklepa.

3. Ta okvirni sklep ne spreminja obveznosti, ki izhajajo iz spoštovanja temeljnih pravic in temeljnih pravnih načel iz člena 6 [PEU].“

B. Nemško pravo

10. Okvirni sklep 2002/584 je bil v nemški pravni red prenesen s členi od 78 do 83k Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (zakon o mednarodni pravni pomoči v kazenskih zadevah) [12] z dne 23. decembra 1982, kakor je bil spremenjen z Gesetz zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (zakon za prenos okvirnega sklepa o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami) [13] z dne 20. julija 2006.

11. Na podlagi člena 29(1) IRG, ki se v skladu s svojim členom 78(1) uporabi za evropski nalog za prijetje, Oberlandesgericht (višje deželno sodišče, Nemčija) na predlog Staatsanwaltschaft (državno tožilstvo, Nemčija) odloči o zakonitosti izročitve, kadar obdolženec ni podal soglasja k poenostavljeni izročitvi. V skladu s členom 32 IRG se odločitev sprejme v obliki sklepa.

12. Člen 73 IRG določa:

„Če ni podana nobena prošnja v tem smislu, vzajemna pravna pomoč in izmenjava informacij nista zakoniti, če bi kršili temeljna načela nemškega pravnega reda. V primeru prošnje na podlagi dela osem […] vzajemna pravna pomoč ni zakonita, če bi kršila načela iz člena 6 PEU.“

III. Dejansko stanje spora o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

13. D.-T. Dorobantu je romunski državljan, ki prebiva v Hamburgu (Nemčija).

14. Nemški pravosodni organi so prejeli zahtevo za predajo zadevne osebe na podlagi prvega evropskega naloga za prijetje, ki ga je Judecătoria Făgăraș (prvostopenjsko sodišče v Medigidiji, Romunija) izdalo 12. avgusta 2016. Ta nalog je bil izdan z namenom uvedbe kazenskega postopka zaradi kaznivih dejanj zoper premoženje ter ponarejanje listin ali uporabo ponarejenih listin.

15. Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (višje deželno hanzeatsko sodišče v Hamburgu, Nemčija) je v okviru izvršitve navedenega naloga upoštevalo konkretne indice o sistemskih ali splošnih pomanjkljivostih razmer v zaporu v Romuniji. To sodišče je v skladu z načeli, ki izhajajo iz sodbe Aranyosi in Căldărar, preučilo informacije, ki so jih predložili romunski organi glede razmer, v katerih bi D.-T. Dorobantu prestajal zaporno kazen po svoji predaji. Iz teh informacij naj bi izhajalo, da bi zadevna oseba, če bi bila v priporu, prebivala v skupinskih celicah za štiri osebe (na površinah 12,30 m^2, 12,67 m^2 in 13,50 m^2) ali za deset oseb (na površini 36,25 m^2). Nasprotno pa bi bil D.-T. Dorobantu v primeru izvrševanja zaporne kazni 21 dni priprt v ustanovi, v kateri bi vsak zapornik imel na voljo 3 m^2 bivalnega prostora, v enakih razmerah pa bi zaporno kazen prestajal, če bi jo moral prestajati v zaprtem režimu. Če bi moral D.-T. Dorobantu kazen prestajati v odprtem ali polodprtem režimu, bi imel na voljo osebni bivalni prostor v velikosti 2 m^2. [14]

12 BGBl. 2006 I, str. 1721, v nadaljevanju: IRG.

13 BGBl. 1982 I, str. 2071.

14 Te informacije so navedene v sklepih z dne 3. in 19. januarja 2017 Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (višje deželno hanzeatsko sodišče v Hamburgu), priloženih nacionalnemu spisu, ki ga ima na voljo Sodišče. Na obravnavi je predstavnik romunske vlade pojasnil, da bo D.-T. Dorobantu v tem prostoru, manjšem od 3 m^2, preživel le zelo kratek čas, ker naj bi bil priprt v polodprtem režimu, s čimer naj bi imel možnost za gibanje brez spremstva in tudi opravljanje dela.

16. Predložitveno sodišče je celovito presodilo razmere v zaporu na podlagi sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice. Glede na bistveno izboljšanje romunskega sistema izvrševanja zapornih kazni, tako kar zadeva infrastrukturo kot mehanizme nadzora, je ugotovilo, da ni dejanske nevarnosti nečloveškega ali ponižujočega ravnanja v smislu sodbe Aranyosi in Căldăraru.

17. Poleg tega je predložitveno sodišče ugotovilo, da če bi bila predaja zadevne osebe zavrnjena, bi kazniva dejanja, ki naj bi jih ta storila, ostala nekaznovana, kar bi bilo v nasprotju s ciljem zagotavljanja učinkovitosti kazenskega pravosodja v okviru Evropske unije.

18. Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (državno tožilstvo v Hamburgu, Nemčija) je na podlagi sklepov Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (višje deželno hanzeatsko sodišče v Hamburgu) z dne 3. in 19. januarja 2017 dovolilo predajo D.-T. Dorobantuja romunskim organom, potem ko je prestal zaporno kazen, na katero je bil obsojen za druga kazniva dejanja, ki jih je storil v Nemčiji.

19. Vendar pa sta bila ta sklepa razveljavljena s sklepom Bundesverfassungsgericht (zvezno ustavno sodišče, Nemčija) z dne 19. decembra 2017. To je namreč odločilo, da bi moralo Sodišče za presojo zakonitosti predaje zadevne osebe najprej sprejeti predhodno odločbo, v kateri bi se izreklo o dejavnikih, ki so pomembni za preučitev razmer v zaporu v odreditveni državi članici.

20. Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (višje deželno hanzeatsko sodišče v Hamburgu) je torej s sklepom z dne 8. februarja 2018 prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Kakšne minimalne zahteve glede razmer v zaporu se pri izvajanju Okvirnega sklepa 2002/584 zahtevajo na podlagi člena 4 Listine?

   (a) Ali pravo Unije določa ‚absolutno' najmanjšo velikost bivalnega prostora zapornika, katere neizpolnitev vedno pomeni kršitev člena 4 Listine?

      (i) Ali se pri določitvi individualnega deleža upošteva, ali gre za samice ali večposteljne sobe?

      (ii) Ali je pri izračunu velikosti bivalnega prostora treba odšteti površino, ki jo zaseda pohištvo (postelja, omara, itd.)?

      (iii) Kateri gradbeni pogoji morajo biti izpolnjeni za skladnost razmer v zaporu s pravom Unije? Kakšen pomen ima neposreden (ali zgolj posreden) dostop do sanitarij ali drugih prostorov ter oskrba z mrzlo in toplo vodo, ogrevanje, osvetlitev, itd.?

   (b) Kakšno vlogo imajo pri ocenjevanju različni ‚režimi prestajanja kazni', in sicer različne stopnje zaprtosti in različne stopnje svobode gibanja v zavodu za prestajanje kazni zapora?

   (c) Ali se lahko – kot je to storil senat v svojih odločbah o dopustitvi – upoštevajo tudi pravne in organizacijske izboljšave v odreditveni državi članici (uvedba sistema ombudsmana, vzpostavitev sodišč za izvrševanje kazni, itd.)?

2. Na podlagi katerih meril se preverjajo razmere v zaporu z vidika temeljnih pravic prava Unije? V kolikšnem obsegu ta merila vplivajo na razlago pojma ‚dejanske nevarnosti' v smislu sodbe [Aranyosi in Căldăraru]?

   (a) Ali lahko pravosodni organi izvršitvene države članice izvajajo obsežen nadzor razmer v zaporu v odreditveni državi članici, oziroma se morajo omejiti na ‚nadzor očitne nezakonitosti'?

(b) Če bo Sodišče v okviru odgovora na prvo vprašanje za predhodno odločanje prišlo do zaključka, da pravo Unije določa ‚absolutne' pogoje glede razmer v zaporu: ali bi neizpolnitev teh minimalnih pogojev pomenila ‚nezmožnost tehtanja', ki bi hkrati vedno pomenila obstoj ‚dejanske nevarnosti', ki prepoveduje predajo, ali pa se lahko izvršitvena država članica vključi v tehtanje? Ali se lahko pri tem upoštevajo vidiki, kot so zagotavljanje pravne pomoči znotraj Unije, delovanje evropskega kazenskega sistema ali načeli vzajemnega zaupanja in vzajemnega priznavanja?"

21. Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (višje deželno hanzeatsko sodišče v Hamburgu) je s sklepom z dne 25. septembra 2018 Sodišče obvestilo, da je Judecătoria Făgăraș (prvostopenjsko sodišče v Medigidiji) medtem D.-T. Dorobantuja obsodilo na zaporno kazen dveh let in štirih mesecev za kazniva dejanja, storjena na romunskem ozemlju. Ta sodba je bila izrečena v njegovi nenavzočnosti 14. junija 2018. Predložitveno sodišče je nato Sodišče obvestilo, da je evropski nalog za prijetje, izdan 12. avgusta 2016 zaradi uvedbe kazenskega postopka, „nadomestil" nov evropski nalog za prijetje, izdan 1. avgusta 2018 zaradi izvršitve zaporne kazni. To sodišče je vseeno navedlo, da vztraja pri predlogu za sprejetje predhodne odločbe, ker naj bi bili postavljeni vprašanji še naprej upoštevni za postopek v glavni stvari.

IV. Uvodne ugotovitve

22. Pred preučitvijo vprašanj, ki ju je predložitveno sodišče postavilo Sodišču, menim, da je treba navesti uvodni pripombi.

23. Prva se nanaša na „nadomestitev" evropskega naloga za prijetje, na katerega se predložitveno sodišče sklicuje v sklepu z dne 25. septembra 2018. Druga se nanaša na stanje sodne prakse Sodišča, ki po mojem mnenju določa okvir, v katerem je treba odgovoriti na vprašanji za predhodno odločanje.

A. „Nadomestitev" evropskih nalogov za prijetje

24. Predložitveno sodišče je torej s sklepom z dne 25. septembra 2018 Sodišče obvestilo, da je evropski nalog za prijetje, ki ga je zoper D.-T. Dorobantuja izdalo Judecătoria Făgăraș (prvostopenjsko sodišče v Medigidiji), zaradi uvedbe kazenskega postopka v postopku v glavni stvari „nadomeščen" z novim evropskim nalogom za prijetje istega sodišča, tokrat zaradi izvršitve zaporne kazni.

25. Čeprav sta vprašanji, ki ju je postavilo predložitveno sodišče, v okviru izvršitve tega drugega evropskega naloga za prijetje še vedno upoštevni – kar so na obravnavi potrdile vse stranke – je vseeno nujno, da izvršitveni pravosodni organ čim prej odloči o zastaranju prvega evropskega naloga za prijetje in *ab initio* nadaljuje postopek izvršitve drugega naloga. To je nujno za zagotavljanje spoštovanja načela pravne varnosti ter pravic in jamstev, ki jih zahtevani osebi podeljuje Okvirni sklep 2002/584.

26. Izvršitev drugega evropskega naloga za prijetje namreč po svoji naravi zaradi pravnih in vsebinskih pogojev ni mogoča s preprosto nadomestitvijo.

27. Iz člena 1(1) Okvirnega sklepa 2002/584 izhaja, da [je] „[e]vropski nalog za prijetje sodna odločba". Domnevna „nadomestitev" torej ne more prikriti dejstva, da drugi evropski nalog za prijetje, izdan zaradi izvršitve zaporne kazni, temelji na novi nacionalni sodbi in pomeni sodno odločbo, ki se razlikuje od odločbe, na kateri temelji prvi evropski nalog za prijetje, in mora zato izpolnjevati posebne pravne in materialne pogoje. Tako zadostuje navesti, da lahko izvršitev drugega evropskega naloga za prijetje pomeni novo obdobje zaporne kazni, ki se ne šteje za ukrep pripora pred razsodbo – kot je to bilo v okviru prvega evropskega naloga za prijetje – ampak za začetek izvrševanja

kazni, saj je treba tako prestano obdobje odšteti od kazni, ki jo je treba izvršiti.[15]

28. Za izvršitev drugega evropskega naloga za prijetje je torej potrebno, da izvršilni sodni organ na eni strani razglasi neveljavnost prvega evropskega naloga za prijetje in da na drugi *ab initio* nadaljuje postopek za izvršitev, s čimer preveri veljavnost vseh pogojev za izvršitev drugega naloga, kar se zdi, da v postopku v glavni stvari izhaja iz sklepa z dne 25. septembra 2018, ki ga je predložilo predložitveno sodišče.

B. Sodna praksa na podlagi sodbe Aranyosi in Căldăraru

29. Druga pripomba se nanaša na pravila in načela, ki jih je Sodišče določilo v sodbi Aranyosi in Căldăraru ter jih nato povzelo v sodbi Generalstaatsanwaltschaft. Ta sodna praksa določa okvir, v katerem bo treba analizirati in odgovoriti na vprašanji za predhodno odločanje.

30. Sodišče je v sodbi Aranyosi in Căldăraru prvič dovolilo omejitev načel vzajemnega zaupanja in priznavanja med državami članicami s tem, da je od izvršilnega pravosodnega organa zahtevalo, naj opravi nadzor nad razmerami v zaporu v odreditveni državi članici, če je lahko zadevna oseba zaradi pomanjkljivosti zaporniškega sistema v tej državi izpostavljena dejanski nevarnosti nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, ki je v nasprotju s členom 4 Listine.

31. Sodišče je v tej sodbi postavilo okvir, v katerem je treba opraviti ta nadzor, pri čemer je določilo njegovo pravno podlago, namen, tipologijo, naravo in učinke.

32. Ta nadzor temelji na členu 1(3) ter členih 5 in 6(1) Okvirnega sklepa 2002/584, njegov namen pa je zagotavljanje spoštovanja člena 4 Listine, ki, kot je spomnilo Sodišče, določa „eno od temeljnih vrednot Unije in njenih držav članic“[16] in „je absolutna“[17].

33. Navedeni nadzor se izrecno opravlja, če izvršilni sodni organ na podlagi objektivnih, zanesljivih, natančnih in ustrezno posodobljenih podatkov o razmerah v zaporu v odreditveni državi članici ugotovi sistemske ali splošne pomanjkljivosti zaporniškega sistema, ki zadevajo bodisi nekatere skupine oseb bodisi nekatere zapore.[18]

34. V teh okoliščinah mora izvršitveni pravosodni organ še „konkretno in natančno“ presoditi, ali obstajajo resni in utemeljeni razlogi za prepričanje, da bo zadevna oseba zaradi razmer v zaporu podvržena dejanski nevarnosti nečloveškega ali ponižujočega ravnanja v smislu člena 4 Listine.[19]

35. Ugotovitvi splošne pomanjkljivosti zaporniškega sistema v odreditveni državi članici torej sledi podrobna individualna ocena nevarnosti, ki ji bo zadevna oseba izpostavljena.

36. Ta nadzor lahko bistveno vpliva na izvršitev evropskega naloga za prijetje. Sodišče je potrdilo, da se lahko zgodi, da mora izvršitveni sodni organ izvršitev tega naloga odložiti ali celo ustaviti postopek predaje zadevne osebe.[20]

15 Glej člen 26(1) Okvirnega sklepa 2002/584.

16 Sodba Aranyosi in Căldăraru (točka 87).

17 Sodba Aranyosi in Căldăraru (točka 85).

18 Sodba Aranyosi in Căldăraru (točka 89).

19 Sodba Aranyosi in Căldăraru (točka 92).

20 Glej sodbo Aranyosi in Căldăraru (točki 98 in 104).

37. Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (višje deželno hanzeatsko sodišče v Bremnu, Nemčija) je Sodišču po sodbi Aranyosi in Căldăraru predložilo dva nova predloga za sprejetje predhodne odločbe. Na podlagi prvega predloga, vloženega 12. septembra 2016 v okviru postopka izvršitve dveh evropskih nalogov za prijetje, izdanih zoper P. Aranyosija, je bil sprejet sklep o ustavitvi postopka, ker so bili evropski nalogi za prijetje preklicani, dokler ni Sodišče sprejelo odločitve.[21]

38. Sodišče je na podlagi drugega predloga za sprejetje predhodne odločbe, vloženega 27. marca 2018 v okviru izvršitve evropskega naloga za prijetje, izdanega zoper osebo ML, v sodbi Generalstaatsanwaltschaft določilo uporabo in obseg načel iz svoje sodbe Aranyosi in Căldăraru,[22] zlasti v okviru individualne in podrobne ocene nevarnosti nečloveškega ali ponižujočega ravnanja.

39. Sodišče je torej v sodbi Generalstaatsanwaltschaft odločilo, da je treba člen 1(3) ter člena 5 in 6(1) Okvirnega sklepa 2002/584 razlagati tako, da „kadar izvršitven pravosodni organ razpolaga s podatki, ki potrjujejo obstoj sistemskih ali splošnih pomanjkljivosti pogojev prestajanja zapora v zaporih odreditvene države članice, […]:

– […]

– mora izvršitven pravosodni organ preučiti samo pogoje prestajanja zapora v zaporih, za katere je v skladu z informacijami, s katerimi razpolaga, verjetno, da bo v njih [oseba, za katero je bil izdan evropski nalog za prijetje zaradi izvršitve zaporne kazni], tudi začasno ali prehodno, zaprta;

– izvršitven pravosodni organ mora v ta namen preveriti zgolj konkretne in natančne pogoje prestajanja zapora zadevne osebe, ki so upoštevni za ugotovitev, ali zanjo obstaja dejanska nevarnost nečloveškega ali ponižujočega ravnanja v smislu člena 4 Listine;

– izvršitven pravosodni organ lahko upošteva informacije, ki jih zagotovijo drugi organi odreditvene države članice, kot je odreditven pravosodni organ, kot so zlasti zagotovila, da zadevna oseba ne bo podvržena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju v smislu člena 4 Listine“.

40. Sodba Generalstaatsanwaltschaft je bila izdana 25. julija 2018, to je nekaj mesecev po vložitvi tega predloga za sprejetje predhodne odločbe. Po mojem mnenju vsebuje odgovore na večino vprašanj, ki si jih predložitveno sodišče postavlja v tej zadevi.

V. Analiza

41. Analize postavljenih vprašanj se je bolje lotiti v drugačnem vrstnem redu od tistega, ki ga je navedlo predložitveno sodišče.

42. Čeprav je predložitveno sodišče s prvim vprašanjem (točka (b)) in drugim vprašanjem (točka (b)) Sodišče prosilo, naj se izreče o različnih dejavnikih, ki jih mora izvršitveni pravosodni organ upoštevati pri konkretni in natančni presoji razmer v zaporu odreditvene države članice, namreč menim, da je nujno, da se najprej določi intenzivnost tega nadzora, za kar predložitveno sodišče prosi z drugim vprašanjem (točka (a)).

21 Zadeva „Aranyosi II“ je tako postala brezpredmetna, kot je Sodišče razglasilo v sklepu z dne 15. novembra 2017, Aranyosi (C-496/16, neobjavljen, EU:C:2017:866).

22 Sodišče je v sodbi z dne 25. julija 2018, Minister for Justice and Equality (Pomanjkljivosti pravosodnega sistema) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), sprejelo enaka načela in sledilo enaki logiki, kot je ta v sodbah Aranyosi in Căldăraru ter Generalstaatsanwaltschaft glede dejanske nevarnosti kršitve temeljne pravice do poštenega sojenja, ki jo zagotavlja člen 47(2) Listine, zaradi sistemskih ali splošnih pomanjkljivosti, ki vplivajo na neodvisnost sodne oblasti v odreditveni državi članici.

A. Intenzivnost nadzora nad razmerami v zaporu v ustanovi, v kateri bo zadevna oseba verjetno prestajala zaporno kazen

43. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem (točka (a)) Sodišče v bistvu poziva, naj pojasni intenzivnost nadzora, ki ga mora izvajati izvršitveni pravosodni organ, da posamično in natančno oceni, ali je lahko zadevna oseba zaradi razmer v zaporu odreditvene države članice izpostavljena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju.

44. Predložitveno sodišče želi zlasti izvedeti, ali naj izvršitveni pravosodni organ preveri „vse“ razmere, v katerih bo zadevna oseba prestajala zaporno kazen v odreditveni državi članici, ali pa naj opravi „omejen“ nadzor le „očitnih nezakonitosti“. V teh okoliščinah se zdi, da se predložitveno sodišče sprašuje, ali se lahko izvršitveni pravosodni organ zadovolji z zagotovilom odreditvene države članice, da zadevna oseba zaradi razmer v zaporu ne bo izpostavljena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju.

45. Kot sem že navedel, je na ta vprašanja mogoče odgovoriti s pravili in načeli, ki jih je Sodišče določilo v sodbi Aranyosi in Căldăraru in jih nato povzelo v sodbi Generalstaatsanwaltschaft.

46. Čeprav je Sodišče v sodbi Generalstaatsanwaltschaft omejilo področje uporabe *ratione loci* nadzora, ki ga mora opraviti izvršitveni pravosodni organ, s tem, da ga je omejilo na razmere v zaporu v ustanovi, v kateri „je verjetno“ [23] ali „konkretno predvideno“, da bo zadevna oseba začasno ali prehodno [24] prestajala kazen, pa si je posebej prizadevalo dokazati, da je treba pri tem nadzoru preveriti vse upoštevne materialne vidike pripora.

47. Ni sporno, da je prepoved nečloveškega ali ponižujočega ravnanja v smislu člena 4 Listine absolutna pravica, katere kršitev je mogoče ugotoviti šele po pregledu ob upoštevanju vseh upoštevnih okoliščin obravnavanega primera.

48. To načelo je bilo najprej implicitno potrjeno v sodbi Aranyosi in Căldăraru, ko je Sodišče od izvršitvenega pravosodnega organa zahtevalo, naj „konkretno in natančno“ presodi [25] obstoj dejanske nevarnosti za nečloveško ali ponižujoče ravnanje.

49. Navedeno načelo je bilo nato potrjeno v sodbi Generalstaatsanwaltschaft.

50. Sodišču je bilo v zadevi, v kateri je bila izrečena navedena sodba, med drugim postavljeno vprašanje, ali spoštovanje člena 1(3), ter členov 5 in 6(1) Okvirnega sklepa 2002/584 pomeni, da mora izvršitveni pravosodni organ v odreditveni državi članici „vsakič izvesti obsežno preverjanje pogojev prestajanja kazni“, pri čemer ne preveri samo velikosti osebnega prostora, ki pripada posameznemu zaporniku, ampak tudi „druge pogoje prestajanja zapora“. [26] Spraševalo se je tudi, ali je treba te razmere oceniti v skladu s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice, kot izhaja iz njegove sodbe z dne 20. oktobra 2016, Muršić proti Hrvaški. [27]

23 Sodba Generalstaatsanwaltschaft (točka 117).

24 Sodba Generalstaatsanwaltschaft (točka 87).

25 Sodba Aranyosi in Căldăraru (točka 92).

26 Tukaj povzemam izraze, ki jih je uporabilo Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (višje deželno hanzeatsko sodišče za civilne in kazenske zadeve v Bremnu, Nemčija) v svojem predlogu za sprejetje predhodne odločbe.

27 CE:ECHR:2016:1020JUD000733413; v nadaljevanju: sodba Muršić proti Hrvaški.

51. Sodišče je v sodbi Generalstaatsanwaltschaft najprej potrdilo, da je na podlagi člena 3 EKČP minimalen prag resnosti slabega ravnanja odvisen od „vseh podatkov [o zadevi]“ [28] in je tako od izvršitvenega pravosodnega organa zahtevalo, da po potrebi pridobi pojasnila glede „konkretnih in natančnih razmer v zaporu“ za zadevno osebo. [29]

52. Sodišče se je glede razmer v zaporu sklicevalo na razmere, ki jih je Evropsko sodišče za človekove pravice izrecno navedlo v sodbi Muršić proti Hrvaški. [30] Izvršitveni pravosodni organ mora poleg osebnega prostora, ki ga ima na voljo zapornik med prestajanjem kazni, upoštevati tudi druge upoštevne vidike, ki lahko vplivajo na razmere v zaporu. Ta organ mora tako poleg trajanja pripora in obsega omejitve upoštevati tudi zadostno svobodo gibanja in ustrezne dejavnosti zunaj celice, do katerih je lahko upravičen zapornik, in tudi splošno dostojnost razmer infrastruktur in storitev pri prestajanju kazni v zadevnem zaporu. Nasprotno pa je Sodišče izključilo, da izvršitveni pravosodni organ opira svojo presojo na dejavnike, ki so očitno neupoštevni pri odvzemu prostosti. [31]

53. Izvršitveni pravosodni organ je torej glede načel, ki jih je Sodišče določilo v sodbi Generalstaatsanwaltschaft, zavezan oceniti dejansko nevarnost nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, ki bi ji bila izpostavljena zadevna oseba zaradi razmer v zaporu, v katerem bo verjetno zaprta, pri čemer preveri vse materialne vidike prestajanja kazni, upoštevne za to presojo. Nasprotno, in kot sem že poudaril v okviru svojih sklepnih predlogov v zadevi, v kateri je bila izrečena ta sodba, pa ta pregled ne more obravnavati vidikov, ki presegajo to, kar je nujno za to oceno. [32]

54. V zvezi s pomenom zagotovila organov odreditvene države članice poudarjam, da je Sodišče v navedeni sodbi odločilo, da je to element, ki ga izvršitveni pravosodni organ „ne sme spregledati“. [33] Sodišče je med drugim menilo, da mora izvršitveni pravosodni organ ob neobstoju vsakršnega natančnega podatka, na podlagi katerega bi bilo mogoče meniti, da so razmere v določeni ustanovi za prestajanje kazni v nasprotju s členom 4 Listine, „zaupati [temu zagotovilu]“ glede na vzajemno zaupanje, na katerem temelji sistem evropskega naloga za prijetje. [34]

55. Zato se ne strinjam z mnenjem, da bi lahko izvršitveni pravosodni organ podvomil v zanesljivost tega zagotovila in ga preveril glede na podatke, ki so na voljo v zvezi z razmerami v zaporu v zadevni državi članici.

56. Tako preverjanje še zdaleč ne bi gradilo vzajemnega zaupanja, ki bi moralo vladati v odnosih med odreditvenimi pravosodnimi organi in izvršitvenimi pravosodnimi organi, temveč bi zbujalo vzajemno nezaupanje in posledično tudi dvome v poenostavljeni sistem predaje, na katerem temelji evropski nalog za prijetje.

57. Poleg tega opozarjam, da v pravu Unije obveznosti, ki jih sprejme organ države članice, ta organ zavezujejo v skladu z načeli, ki urejajo tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti. Za ponazoritev, če obveznosti, ki jih je sprejel odreditveni pravosodni organ s posredovanjem organa za izvrševanje kazenskih sankcij, niso izpolnjene, tako da bi bila zadevna oseba lahko izpostavljena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju, ki je v nasprotju z določbami Listine in EKČP, bi bila za to odgovorna odreditvena država članica. Poleg tega, kot sem že poudaril v svojih sklepnih predlogih v zadevi ML (Pogoji prestajanja zapora na Madžarskem), [35] se lahko zadevna oseba na kršitev take obveznosti sklicuje pred sodišči odreditvene države članice.

28 Sodba Generalstaatsanwaltschaft (točka 91).

29 Sodba Generalstaatsanwaltschaft (točka 101).

30 Glej sodbo Generalstaatsanwaltschaft (točki 92 in 93).

31 Glej sodbo Generalstaatsanwaltschaft (točka 103).

32 Ugotovitve v zadevi ML (Pogoji prestajanja zapora na Madžarskem) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:547, točki 62 in 76).

33 Sodba Generalstaatsanwaltschaft (točka 111).

34 Sodba Generalstaatsanwaltschaft (točka 112).

35 C-220/18 PPU, EU:C:2018:547, točka 64.

B. Merila, na katerih temelji nadzor nad razmerami v zaporu v ustanovi, v kateri bo zadevna oseba verjetno prestajala zaporno kazen

58. Prvo vprašanje (točka (b)) in drugo vprašanje (točka (b)), ki ju je Sodišču predložilo predložitveno sodišče, je treba obravnavati skupaj. Obe se namreč nanašata na merila, na podlagi katerih mora izvršitveni pravosodni organ konkretno in natančno oceniti dejansko nevarnost nečloveškega ali ponižujočega ravnanja zaradi razmer v zaporu odreditvene države članice.

59. Najprej, predložitveno sodišče sprašuje Sodišče, ali pravo Unije določa najmanjšo absolutno velikost osebnega prostora, ki jo je treba dodeliti zaporniku. Prosi ga tudi, naj določi način izračuna tega prostora v samici ali večposteljni sobi, v katerih so pohištvo ali sanitarne naprave.

60. Dalje, predložitveno sodišče zanimajo tudi drugi dejavniki, upoštevni za namene te presoje, ki se med drugim nanašajo na infrastrukturo v zaporu, naravo režima izvrševanja zaporne kazni ali pravne in organizacijske izboljšave odreditvene države članice glede izvršitve kazni.

61. Nazadnje, če bi Sodišče menilo, da pravo Unije nalaga „absolutne“ zahteve glede razmer v zaporu, želi predložitveno sodišče izvedeti, ali izvršitveni pravosodni organ vseeno ne bi mogel tehtati med spoštovanjem teh zahtev in zahtevami, ki bi nalagale spoštovanje načel vzajemnega zaupanja in priznavanja ter učinkovitost sistema, na katerem temelji evropski nalog za prijetje.

62. Ponavljam, da sodba Generalstaatsanwaltschaft vsebuje smernice, ki jih mora Sodišče upoštevati pri odgovoru predložitvenemu sodišču.

1. Prispevki sodbe Generalstaatsanwaltschaft

63. Sodišče je v tej sodbi najprej poudarilo, da pravo Unije ne določa nobenega minimalnega pravila v zvezi z razmerami v zaporu.

64. Ker ima člen 4 Listine enak pomen in področje uporabe kot člen 3 EKČP, se je Sodišče oprlo na načela, ki izhajajo iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice.[36]

65. Sodišče se je zlasti sklicevalo na sodbo Muršić proti Hrvaški, v kateri je veliki senat Evropskega sodišča za človekove pravice povzel pravila in standarde, ki izhajajo iz sodne prakse na področju prenapolnjenosti zaporov, in pojasnil razmere, za katere je mogoče razsoditi, da zaradi pomanjkanja osebnega prostora kršijo člen 3 EKČP.

66. Sodišče je torej sprejelo pristop, ki ga je že uporabilo v sodbi Aranyosi in Căldăraru. V tej sodbi se je Sodišče izrecno sklicevalo na načelno sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 8. januarja 2013, Torreggiani in drugi proti Italiji,[37] da bi določilo splošne obveznosti organov odreditvene države v zvezi s priporom vseh zapornikov.[38]

67. Sodišče je tako v sodbi Generalstaatsanwaltschaft opozorilo, da mora slabo ravnanje, da bi bilo zajeto s členom 3 EKČP, doseči minimalen prag resnosti, ki je odvisen od vseh podatkov o zadevi, zlasti trajanja ravnanja in njegovih fizičnih ali psihičnih učinkov ter v nekaterih primerih od spola, starosti in zdravstvenega stanja žrtve.[39]

36 Sodišče je svoje razlogovanje utemeljilo z besedilom člena 52(3) Listine (glej točko 5 teh sklepnih predlogov).

37 CE:ECHR:2013:0108JUD004351709, točka 65.

38 Sodba Aranyosi in Căldăraru (točka 90).

39 Glej sodbo Generalstaatsanwaltschaft (točka 91).

68. Sodišče se je nato posvetilo prostorskemu dejavniku razmer v zaporu, ki izhaja iz točk 92 in 93 njegove sodbe:

„92. Glede na pomembnost prostorskega dejavnika pri celoviti presoji pogojev prestajanja zapora je dejstvo, da je osebni prostor, ki ga ima zapornik, manjši od 3 m^2 v skupinski celici podlaga za močno domnevo kršitve člena 3 EKČP (sodba Muršić proti Hrvaški, točka 124).

93. To močno domnevo kršitve člena 3 EKČP je običajno mogoče ovreči le, če so, prvič, zmanjšanja osebnega prostora glede na zahtevani minimum 3 m^2 kratka, občasna in minimalna, drugič, če so povezana z zadostno svobodo gibanja zunaj celice in ustreznimi dejavnostmi zunaj celice, in tretjič, zapor na splošno zagotavlja dostojne pogoje prestajanja zapora in zadevna oseba ni podvržena drugim elementom, ki se štejejo za obteževalne okoliščine slabih pogojev prestajanja zapora (sodba Muršić proti Hrvaški, točka 138).“

69. Sodišče se je poleg tega v točkah od 97 do 100 izreklo o obsegu dejavnika na podlagi trajanja pripora in zlasti vztrajalo pri dejstvu, da „relativna kratkost obdobja pridržanja avtomatično ne izključi spornega ravnanja iz področja uporabe člena 3 EKČP, kadar drugi elementi zadoščajo za to, da je s to določbo zajeto“. [40]

70. Nazadnje, Sodišče je v točki 103 navedene sodbe izključilo, da izvršitveni pravosodni organ presojo obstoja dejanske nevarnosti za nečloveško ali ponižujoče ravnanje opira na vidike, ki so očitno neupoštevni za odvzem prostosti, kot so bogoslužje, možnost kajenja, pravila glede čiščenja oblačil ter namestitev rešetk ali žaluzij na okna celic.

71. Kljub kritikam, ki jih je vzbudila sodba Muršić proti Hrvaški, [41] menim, da je sodišče v sedanjem stanju prava Unije sprejelo pristop, ki omogoča zagotavljanje potrebne usklajenosti med Listino in EKČP v skladu s ciljem iz člena 52(3) Listine. [42]

72. Ta določba ne preprečuje tega, da pravo Unije odobri širše varstvo kot EKČP. [43] Vendar menim, da v obravnavani zadevi materialni pogoji, ki jih je treba izpolnjevati v ta namen, ne obstajajo. Danes namreč ne obstaja nobena določba, ki bi odrejala razmere v zaporu v Uniji, in Sodišče ni pristojno, da bi določilo številčne standarde v zvezi z osebnim prostorom, ki ga mora imeti na voljo zapornik, čeprav bi šlo le za minimalni standard. Ta naloga ne spada med njegove dolžnosti, ampak med naloge zakonodajalca. Poleg tega je treba priznati, da danes Sodišče nima strokovnega znanja, potrebnega za ta namen, ki ga imajo Evropsko sodišče za človekove pravice ali drugi organi Sveta Evrope, ki imajo posebna strokovna znanja na področju zaporniških sistemov in iz prakse poznajo razmere v zaporih po državah, in sicer prek sporov, predloženih prvonavedenemu, ali poročil in obiskov na kraju samem, za katere so odgovorni drugonavedeni.

40 Glej sodbo Generalstaatsanwaltschaft (točka 98).

41 V zvezi s tem glej odklonilna mnenja, priložena tej sodbi in v teoriji, Tulkens, F., „Cellule collective et espace personnel, un arrêt en trompe-l'œil (obs. sous Cour eur. dr. h., Gde Ch., sodba Muršić proti Hrvaški, z dne 20. oktobra 2016)“, *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, št. 112, Anthemis, Wavre, 2017, str. od 989 do 1004; Robert, A-G., „Conséquences du manque flagrant d'espace personnel“, *AJ Pénal*, Dalloz, Paris, 2017, str. 47.

42 Glej pojasnila k členu 52 Listine (glej opombo 6 teh sklepnih predlogov).

43 Glej sodbo z dne 21. decembra 2016, Tele2 Sverige ter Watson in drugi (C-203/15 in C-698/15, EU:C:2016:970, točka 129 in navedena sodna praksa). Glej tudi sodbo z dne 25. julija 2018, Minister for Justice and Equality ((Pomanjkljivosti pravosodnega sistema) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, točke od 62 do 67), v kateri se je Sodišče zlasti oprlo na sodbo z dne 27. februarja 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), da bi navedlo vsebino člena 47 Listine, ki zagotavlja pravico do [neodvisnega] in nepristranskega sodišča.

73. Nazadnje, opozarjam, da so zahteve Evropskega sodišča za človekove pravice minimalni standardi. V Uniji in zlasti v okviru evropskega kazenskega prostora morajo te zahteve zagotavljati enotni prag, ki se uporablja v vseh zaporniških sistemih držav članic in presega njihove razlike, kar prispeva h krepitvi vzajemnega zaupanja med državami članicami. Prav tako opozarjam, da lahko na nacionalni ravni vsaka država sama določi obsežnejše standarde v zvezi z razmerami v njenih ustanovah za prestajanje kazni, ki pa jih ne more uporabiti proti sosednjim državam v okviru izvršitve evropskega naloga za prijetje.

74. Zdaj lahko preidem na podrobno obravnavo vprašanj, ki jih je predložitveno sodišče predložilo Sodišču.

2. Najmanjša velikost osebnega prostora, ki ga je treba dodeliti zaporniku

75. Kot sem že navedel, je Sodišče v sodbi Generalstaatsanwaltschaft najprej pojasnilo, da v pravu Unije ne obstaja nobeno minimalno pravilo v zvezi z razmerami v zaporu.[44] V teh okoliščinah je Sodišče določilo najmanjšo velikost osebnega prostora, ki ga je treba dodeliti zaporniku glede na prag, ki ga je določilo Evropsko sodišče za človekove pravice, to je 3 m^2.

76. Ta prag ne pomeni absolutnega praga.

77. Ocena minimalnega praga, ki mora biti dosežena pri slabem ravnanju, da bi bilo zajeto s členom 3 EKČP, je že po svojem bistvu relativna. Tega praga ni mogoče omejiti le na natančno določitev števila kvadratnih metrov, ki jih mora imeti na voljo zapornik, ker tak pristop ne omogoča upoštevanja vseh razmer prestajanja zaporne kazni v vsakodnevni resničnosti.

78. Kot priznava Sodišče, je prostorski dejavnik pomemben.[45] Vseeno pa ga je treba obravnavati v okviru celostne presoje razmer v zaporu, pri kateri je treba upoštevati vse upoštevne materialne vidike. Če ima zapornik v večposteljni sobi na voljo manj kot 3 m^2 prostora, je to podlaga za močno domnevo kršitve člena 3 EKČP, vendar jo je mogoče ovreči, če obstajajo dejavniki, s katerimi je mogoče ustrezno nadomestiti pomanjkanje osebnega prostora. Sodišče je to jasno navedlo v točkah 92 in 93 sodbe Generalstaatsanwaltschaft.[46]

79. Evropsko sodišče za človekove pravice ne meni, da že majhno odstopanje od minimalnega standarda 3 m^2 talne površine na zapornika v večposteljni sobi samo po sebi vedno pomeni nečloveško ali ponižujoče ravnanje.

80. Podobno Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ne uveljavlja absolutnosti standardov v zvezi z „življenjskim prostorom zapornika“, ki ga priporoča. Priznava majhno odstopanje od standarda 4 m^2 življenjskega prostora v večposteljni sobi ali od 6 m^2 življenjskega prostora v samici, če obstajajo drugi pozitivni dejavniki, ki so na primer povezani z vsemi drugimi dejavnostmi, pri katerih lahko zapornik sodeluje zunaj svoje celice.[47]

81. Za določitev praga najmanjše velikosti osebnega prostora, ki ga je treba dodeliti zaporniku, je treba upoštevati nekatere dejavnike.

44 Glej sodbo Generalstaatsanwaltschaft (točka 90).

45 Glej sodbo Generalstaatsanwaltschaft (točka 92).

46 Glej točko 68 teh sklepnih predlogov.

47 Glej standarde Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja „Espace vital par détenu dans les établissements pénitentiaires“ z dne 15. decembra 2015, ki so na voljo na spletnem naslovu: https://rm.coe.int/16806ccb8d (točka 21).

82. Prvič, pri določitvi tega praga je treba vedeti, ali je zapornik nastanjen v samici ali večposteljni sobi. [48]

83. Gre namreč za dve vrsti nastanitve, ki vzbujata ločene pomisleke in je zato zanju potrebna posebna presoja življenjskega prostora zapornika. Čeprav se za nastanitev v samici pogosto šteje, da edina zagotavlja dostojanstvo in psihično varnost zapornika, pa lahko bivanje v njej povzroča posebne nevarnosti, povezane z osamljenostjo in neobstojem socialne interakcije. Nasprotno pa je lahko zapornik pri nastanitvi v večposteljni sobi izpostavljen slabim higienskim razmeram in nevarnostim ustrahovanja ali celo povečanega nasilja v primeru skrajne utesnjenosti. V teh okoliščinah se minimalni standardi Evropskega sodišča za človekove pravice, opredeljeni v sodbi Muršić proti Hrvaški v zvezi z nastanitvijo v večposteljni sobi, ne uporabljajo za nastanitev v samici, kar je sodišče tudi priznalo. [49]

84. V zvezi z Evropskim odborom za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, je priznalo, da se standardi glede življenjskega prostora v samici razlikujejo ne samo po vrsti ustanove, temveč tudi po stopnji zasedenosti prostorov in režimu prestajanja kazni. [50] Ta odbor v zvezi s stopnjo zasedenosti prostorov jasno razlikuje med samicami in večposteljnimi sobami. V slednjem primeru na primer zavrača enačenje celice za dva zapornika s celico za šest do deset zapornikov in prav tako razlikuje med spalnicami za približno 12 zapornikov od velikih spalnic za bivanje do 100 zapornikov.

85. Drugič, iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice in Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja izhaja, da se v najmanjšo velikost osebnega prostora ne sme všteti površina, ki jo v celici zavzemajo sanitarije. [51]

86. Nasprotno pa je treba v to površino načeloma všteti površino, ki jo na tleh zaseda pohištvo. Evropsko sodišče za človekove pravice pa vseeno upošteva, za koliko se dejansko zmanjša življenjski prostor zapornika na račun pohištva v celici, da se prepriča, ali se zapornik lahko normalno giblje po celici ali prosto giblje okrog pohištva. [52]

87. Če je osebni prostor, ki je na voljo zaporniku v večposteljni sobi, manjši od 3 m^2, Evropsko sodišče za človekove pravice preuči kumulativne učinke drugih materialnih razmer v zaporu, da ugotovi, ali ti zaradi svoje pomanjkljivosti pomenijo oteževalne okoliščine, ali pa nasprotno, zaradi svoje skladnosti z opredeljenimi standardi omogočajo „primerno nadomestilo za pomanjkanje osebnega prostora“ [53] in s tem ovrženje domneve kršitve člena 3 EKČP.

88. Predložitveno sodišče torej poziva Sodišče, naj natančno opredeli materialne vidike pripora, ki so upoštevni za presojo konkretnih razmer v zaporu.

48 Prav tako je določitev tega prostora odvisna od tega, ali je oseba zaprta v samici ali pod drugimi podobnimi režimi prestajanja kazni oziroma v prostorih za pridržanje ali podobnih prostorih, ki se uporabljajo zelo kratek čas (prostori za policijsko pridržanje, psihiatrične ustanove, centri za pridržanje za tujce), kar v obravnavani zadevi ni bilo navedeno (glej sodbo Muršić proti Hrvaški (točka 92)).

49 Glej v tem smislu sodbo Muršić proti Hrvaški (točka 92).

50 Glej standarde Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (točka 7), navedene v opombi 47.

51 Sodba Muršić proti Hrvaški (točka 114) in standardi Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (točka 10), navedeni v opombi 47.

52 V zvezi s tem glej sodbi ESČP z dne 2. februarja 2010, Marina Marinescu proti Romuniji (CE:ECHR:2010:0202JUD003611003, točka 66 in navedena sodna praksa), in z dne 10. januarja 2012, Ananyev in drugi proti Rusiji (CE:ECHR:2012:0110JUD004252507, točka 148).

53 Sodba Muršić proti Hrvaški (točka 126).

3. Drugi materialni vidiki pripora

89. Sodišče je v točki 93 sodbe Generalstaatsanwaltschaft navedlo sklop vidikov, ki jih mora preučiti izvršitveni pravosodni organ, da presodi, ali pomanjkanje osebnega prostora spremljajo materialne razmere v zaporu, ki so združljive s temeljnimi pravicami zapornika, ali ne.

90. Prvi vidik je povezan s trajanjem pripora in obsegom omejitve.

91. Naj spomnim, da je Sodišče v točkah od 97 do 100 navedlo način, kako presojati trajanje pripora in obseg omejitve. Sodišče je z opiranjem na sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice opozorilo, da je trajanje obdobja pripora upošteven dejavnik. Sodišče je vseeno pojasnilo, da relativna kratkost obdobja pripora ali njegova začasna oziroma prehodna narava sama po sebi ne izključuje dejanske nevarnosti nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, kadar drugi elementi zadoščajo za to, da je zajeto s členom 3 EKČP.

92. Drugi vidik zadeva svobodo gibanja in ustrezne dejavnosti zunaj celice, do katerih je lahko upravičen zapornik.

93. Zato mora izvršitveni pravosodni organ oceniti osebni prostor, ki ga ima na voljo zapornik glede na čas, ki ga preživi v svoji celici. Sodišče v sodbi Generalstaatsanwaltschaft ni pojasnilo, kako presojati ta vidik pripora. To pa dopolnjuje sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice, strnjena v sodbi Muršić proti Hrvaški. V skladu s slednjo morajo imeti zaporniki možnost, da preživijo razumni del dneva zunaj svoje celice pri opravljanju poklicnih dejavnosti, izobraževanju ali športnih dejavnostih, pa tudi na sprehodih, katerih kakovost in količino mora presojati sodišče. V zvezi s tem mora Evropsko sodišče za človekove pravice upoštevati obliko zunanjih objektov, ki morajo zagotavljati dovolj prostora in biti odprti.

94. Tretji vidik zadeva splošno dostojnost razmer v zaporu.

95. Sodišče v sodbi Generalstaatsanwaltschaft prav tako ni jasno navedlo, kako presojati ta vidik. Vendar pa se s pojasnili Evropskega sodišča za človekove pravice v sodbi Muršić proti Hrvaški razume, da mora izvršitveni pravosodni organ preveriti ureditev celice ter osnovne storitve in infrastrukture ustanove za prestajanje kazni, v kateri bo zadevna oseba verjetno zaprta.[54]

96. Vztrajam na oznaki „osnovne“ primerne storitve in infrastruktura v ustanovah za prestajanje kazni za to presojo. Izvršitveni pravosodni organ namreč ne more preveriti in v ta namen poslati zahteve za dodatne informacije v zvezi z vidiki pripora, ki so popolnoma neupoštevni v smislu člena 4 Listine. To je bilo tako v zadevi, v kateri je bila izdana sodba Generalstaatsanwaltschaft. Sodišče je tedaj izrecno poudarilo, da so lahko predmet zahteve za dodatne informacije le vidiki pripora, ki so upoštevni za namene presoje teže trpljenja ali teže trpljenja ali ponižanja, ki mu je zapornik podvržen zaradi slabih pogojev prestajanja zapora. Kot sem že navedel, je Sodišče torej izključilo vidike, kot so bogoslužje, možnost kajenja ali storitve glede čiščenja oblačil.[55]

97. Poudarjam, da je treba pri presoji nujno upoštevati dejavnike, kot sta vrsta ustanove za prestajanje kazni, v kateri je zapornik zaprt, in režim, v katerem prestaja kazen.

98. Razmere v zaporu za zapornika, ki kazen prestaja v „osrednji ustanovi“, to je ustanovi, v kateri so zaporniki, ki so obsojeni na dolgoletno zaporno kazen ali so posebej nevarni, se namreč zelo razlikujejo od razmer v polodprtem centru ali režimu, v katerem se lahko zapornik giblje zunaj zapora. Evropsko sodišče za človekove pravice je odločilo, da morajo za prvonavedenega veljati

54 Ti dejavniki so navedeni v sodbi Muršić proti Hrvaški (točke od 132 do 135).

55 Glej sodbo Generalstaatsanwaltschaft (točka 103).

ugodnejše določbe, kar zadeva svobodo gibanja v ustanovi in ponudbo dejavnosti zunaj svoje celice (delo, razvedrilo, izobraževanje). To je logično, ker ima drugonavedeni dovoljenje, da čez dan zapusti ustanovo z namenom, da opravlja poklicno dejavnost, se izobražuje ali sodeluje v katerem koli drugem projektu vključevanja ali ponovnega vključevanja

99. Izvršitveni pravosodni organ mora torej glede na te različne vidike presoditi, ali se pomanjkanje osebnega prostora nadomesti z ustreznimi materialnimi razmerami v zaporu ali ne.

100. V položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari, v katerem iz informacij, ki jih je predložila odreditvena država članica, izhaja, da bo velikost prostora, ki ga bo imela na voljo zadevna oseba, manjša ali enaka 3 m^2,[56] opozarjam, da je prostorski dejavnik odločilen in je podlaga za močno domnevo, da je bil kršen člen 4 Listine. Presoja kumulativnih učinkov teh različnih vidikov mora torej izvršitvenemu pravosodnemu organu omogočiti, da ugotovi, ali je to domnevo mogoče zavrniti.

101. Nasprotno pa je položaj popolnoma drugačen, če je talna površina, ki jo ima na voljo zapornik, med 3 in 4 m^2. Čeprav je prostorski dejavnik pomemben element, ni podlaga za domnevo kršitev. Izvršitveni pravosodni organ mora torej ugotoviti, ali to pomanjkanje osebnega prostora spremljajo primerne materialne razmere v zaporu, ali pa te, nasprotno, niso združljive s temeljnimi pravicami zapornika, tako da je treba ugotoviti kršitev člena 4 Listine.

4. Upoštevnost dejavnikov, ki se nanašajo na zakonodajne in strukturne ukrepe za izboljšanje izvrševanja zapornih kazni v odreditveni državi članici

102. Predložitveno sodišče sprašuje Sodišče, ali lahko izvršitveni pravosodni organ upošteva izboljšave odreditvene države članice v ustanovah za prestajanje kazni in pri mehanizmih nadzora nad izvrševanjem kazni.

103. Izvršitveni pravosodni organ lahko upošteva vse zakonodajne in strukturne ukrepe, ki jih sprejme odreditvena država članica in ki prispevajo k večjemu varstvu oseb, ki jim je odvzeta prostost, pred dejansko nevarnostjo nečloveškega ali ponižujočega ravnanja. Tako so pravica zapornika do pritožbe, vzpostavitev učinkovitega pravnega sredstva pri upravi za izvrševanje kazenskih sankcij in organih, odgovornih za nadzor nad izvrševanjem zapornih kazni, ali ustanovitev neodvisnega organa, odgovornega za zagotavljanje spoštovanja človekovih pravic v zaporih, ukrepi, ki prispevajo k vzpostavitvi režima izvrševanja zapornih kazni, pri katerem so upoštevane temeljne pravice.

104. Vendar ti ukrepi, kot sem že navedel v svojih sklepnih predlogih v zadevi ML (Pogoji prestajanja zapora na Madžarskem),[57] morda ne bodo zadostovali, če izvršitveni pravosodni organ upravičeno dvomi, da bi lahko zadevna oseba takoj bila izpostavljena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju, in to neodvisno od poznejše povrnitve te škode z učinkovitimi pravnimi sredstvi v odreditveni državi članici. Zato so ti ukrepi ne glede na svojo naravo načeloma splošni in ne morejo uravnotežiti dejanske nevarnosti nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, ki bi ji bila izpostavljena zadevna oseba zaradi razmer v zaporu, v ustanovi, v kateri bo verjetno prestajala zaporno kazen.

56 Naj spomnim, da iz sklepa z dne 3. januarja 2017, ki je priložen nacionalnemu spisu, s katerim razpolaga Sodišče, izhaja, da če bi D.-T. Dorobantu svojo kazen prestajal v zaprtem režimu, bi imel v celici na voljo 3 m^2 osebnega prostora, če pa bi jo prestajal v polodprtem režimu, pa manj kot 3 m^2.

57 C-220/18 PPU, EU:C:2018:547, točka 57.

5. Upoštevnost dejavnikov, ki se nanašajo na splošna načela, na katerih temelji evropski kazenski prostor

105. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem (točka (b)) Sodišče sprašuje, ali lahko izvršitveni pravosodni organ, če bi menilo, da pravo Unije nalaga „absolutne“ zahteve v zvezi z razmerami v zaporu, v okviru svoje presoje dejanske nevarnosti nečloveškega ali ponižujočega ravnanja tehta, da bi se upoštevale zahteve po spoštovanju načel vzajemnega zaupanja in priznavanja ter varstvu učinkovitosti sistema, na katerem temelji evropski nalog za prijetje.

106. Čeprav pravo Unije nalaga absolutno zahtevo, ta ne zadeva standardov v zvezi z razmerami v zaporu, ampak spoštovanje človekovega dostojanstva in prepoved nečloveškega ali ponižujočega ravnanja v skladu s členom 1 in 4 Listine zaradi teh razmer v zaporu.

107. Vendar pa je narava pravic do človekovega dostojanstva ter prepovedi nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, absolutna, kar samo po sebi izključuje vsako tehtanje. Sodišče je v sodbi Aranyosi et Căldărar opozorilo, da je z EKČP absolutno prepovedano mučenje in nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kaznovanje, tudi v primeru boja proti terorizmu in organiziranemu kriminalu.[58] Te pravice torej ne morejo biti predmet omejitev iz člena 52(1) Listine.

108. V okviru nadzora, ki ga mora opraviti izvršitveni pravosodni organ, je torej izključeno, da tehta med, na eni strani, zahtevo po zagotavljanju, da zadevna oseba ne bo izpostavljena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju v smislu člena 4 Listine, in na drugi strani, zahtevami po spoštovanju načel vzajemnega zaupanja in priznavanja ter učinkovitosti sistema, na katerem temelji evropski nalog za prijetje.

109. Poleg tega je upoštevanje teh dejavnikov izključeno zaradi bistva in narave nadzora, ki ga mora opraviti izvršitveni pravosodni organ v okviru izvršitve evropskega naloga za prijetje. Kot je razvidno iz sodne prakse, ki izhaja iz sodbe Aranyosi in Căldăraru, je ta nadzor sam po sebi izjema od načel vzajemnega zaupanja in priznavanja in se lahko nanaša le na razmere v zaporu v odreditveni državi članici, naj gre za splošne razmere, ki prevladujejo v tej državi, ali konkretne razmere, v katerih je predvideno, da bo zadevna oseba zaprta v navedeni državi, in ne na druge preudarke v zvezi z načeli, na katerih temelji evropski kazenski prostor.

110. Glede na vse te ugotovitve mora zdaj izvršitveni pravosodni organ glede na informacije, ki so jih predložili organi odreditvene države članice, presoditi, ali je verjetno, da bodo razmere, v katerih bo D.-T. Dorobantu po predaji zaprt, ogrožale njegovo pravico, zagotovljeno s členom 4 Listine.

111. V zvezi s tem ugotavljam, da je izvršitveni pravosodni organ uspešno odpravil dvom glede zakonitosti predaje D.-T. Dorobantuja, preden je Bundesverfassungsgericht (nemško ustavno sodišče) razveljavilo sklepa z dne 3. in 19. januarja 2017 zaradi nepredložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe Sodišču.

112. Poudarjam, da je izvršitveni pravosodni organ v okviru postopka v glavni stvari opravil celovito presojo razmer, v katerih naj bi bil D.-T. Dorobantu zaprt po svoji predaji, tako da je informacije, ki so jih predložili romunski organi, postavil v okvir sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice.

113. Prav tako ugotavljam, da je romunska vlada na obravnavi potrdila, da naj bi bil D.-T. Dorobantu po svoji predaji zaprt v polodprtem režimu. Tako je navedla, da bi lahko zadevna oseba imela veliko svobodo gibanja in bi lahko poleg tega delala, s čimer bi se omejil čas preživljanja v celici.

58 Sodba Aranyosi in Căldăraru (točka 87). Sodišče se tukaj sklicuje na sodbo Sodišča za človekove pravice z dne 28. septembra 2015, Bouyid proti Belgiji, (CE:ECHR:2015:0928JUD002338009, točka 81 in navedena sodna praksa).

VI. Predlog

114. Glede na zgornje ugotovitve Sodišču predlagam, naj na vprašanji, ki ju je postavilo Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (višje deželno hanzeatsko sodišče v Hamburgu), odgovori:

Člene 1(3), 5 in 6(1) Okvirnega sklepa Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami, kakor je bil spremenjen z Okvirnim sklepom Sveta 2009/299/PNZ z dne 26. februarja 2009, v povezavi s členom 4 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, je treba razlagati tako:

– kadar ima izvršitveni pravosodni organ na voljo dokaze o obstoju sistemskih ali splošnih pomanjkljivosti razmer v zaporu v ustanovah za prestajanje zaporne kazni v odreditveni državi članici, mora oceniti dejansko nevarnost nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, ki bi mu bila zadevna oseba izpostavljena zaradi razmer v zaporu v ustanovi, v kateri bo verjetno prestajala zaporno kazen, ob celostni presoji vseh materialnih vidikov pripora, upoštevnih za to oceno;

– izvršitveni pravosodni organ mora posebno pozornost posvetiti dejavniku, ki se nanaša na najmanjšo velikost osebnega prostora, ki ga bo imela zadevna oseba na voljo v zaporu. Ker pravo Unije ne opredeljuje standardov, je ta dejavnik določen glede na prag, ki ga je določilo Evropsko sodišče za človekove pravice, vendar ne pomeni absolutnega praga;

– izvršitveni pravosodni organ mora pri določanju najmanjše velikosti osebnega prostora, ki ga bo imela na voljo zadevna oseba, upoštevati, ali je verjetno, da bo ta nastanjena v samici ali pa v večposteljni sobi. Ta organ mora všteti prostor, ki ga v prostoru zaseda pohištvo, a odšteti površino, ki jo zavzemajo sanitarije;

– če iz informacij, ki jih je predložila odreditvena država članica, izhaja, da je najmanjša velikost osebnega prostora, ki jo bo imela na voljo predana oseba, manj kot 3 m^2, mora izvršitveni pravosodni organ ugotoviti, ali je mogoče z drugimi materialnimi vidiki pripora ustrezno nadomestiti pomanjkanje osebnega prostora in zavreči domnevo kršitve člena 4 Listine. Ta organ mora zlasti presoditi razmere v zvezi z ureditvijo celice, v kateri bo predana oseba nastanjena, splošno dostojnost storitev in osnovnih infrastruktur ustanove za prestajanje zaporne kazni ter vidike v zvezi s svobodo gibanja in ponudbo dejavnosti zunaj celice, do katerih bo upravičena;

– pri presoji različnih vidikov mora nujno upoštevati trajanje pripora in obseg omejitve, vrsto ustanove za prestajanje zaporne kazni, v kateri bo zadevna oseba zaprta, in režim prestajanja kazni;

– izvršitveni pravosodni organ lahko upošteva tudi zakonodajne in strukturne ukrepe za izboljšanje izvrševanja zapornih kazni v odreditveni državi članici. Vendar ti ukrepi, ker so splošni, ne morejo uravnotežiti dejanske nevarnosti nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, ki bi mu bila izpostavljena zadevna oseba zaradi razmer v zaporu v zadevni ustanovi;

– izvršitveni pravosodni organ v okviru svojega nadzora ne more tehtati med, na eni strani, zahtevo po zagotavljanju, da zadevna oseba ne bo izpostavljena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju v smislu člena 4 Listine, in na drugi strani, zahtevami, ki bi nalagale spoštovanje načel vzajemnega zaupanja in priznavanja ter varovanje učinkovitosti evropskega kazenskega sistema.